

*До разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 08.051.134
Дніпровського національного
університету імені Олеся
Гончара*

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента
Резворович Кристини Русланівни
на дисертацію Кирпаня Богдана Володимировича
«Правове регулювання припинення підприємницьких
товариств та господарських об'єднань за законодавством
України та Європейського Союзу», подану на здобуття
освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі
знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

На підставі вивчення дисертаційного дослідження і наукових праць, опублікованих за темою дисертації, встановлено наступне.

Актуальність теми дослідження. Дисертаційна робота Кирпаня Богдана Володимировича присвячена комплексному аналізу правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань за законодавством України та Європейського Союзу (далі – ЄС). Актуальність обраної тематики зумовлена багатьма чинниками, серед яких необхідно виокремити головні: по-перше, стратегічний курс України на європейську інтеграцію, що вимагає гармонізації національного цивільного та господарського законодавства з правом ЄС; по-друге, потреба у підвищенні ефективності правового забезпечення припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в умовах динамічних трансформацій економіки та активного розвитку корпоративного сектору; по-третє, необхідність у запобіганні зловживанням при ліквідації підприємницьких товариств та господарських об'єднань та посиленні гарантій захисту прав кредиторів.

Варто зауважити, що правове регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань займає важливе місце в системі правових відносин, оскільки забезпечує правову

визначеність, стабільність цивільного та господарського обороту, а також впливає на баланс публічних і приватних інтересів у сфері підприємницької діяльності. У цьому контексті об'єкт дослідження, обраний дисертантом, має безперечну наукову і практичну значущість.

Вагомість теми дисертаційного дослідження обумовлюється також недостатньою урегульованістю окремих аспектів припинення підприємницьких товариств, зокрема в частині правової регламентації окремих форм реорганізації, алгоритмізації ліквідаційних процесів, а також визначення меж та змісту правонаступництва. Сучасна правова реальність вимагає належного нормативного закріплення процесу припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, з урахування принципів правової визначеності та справедливості, забезпечення балансу між інтересами учасників корпоративних відносин та кредиторів. У зв'язку з цим, обрана тема є не лише актуальною, але й суспільно значущою, відповідає потребам розвитку правової системи України в умовах її модернізації та гармонізації з європейськими стандартами.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи Кирпаня Б.В. свідчить про високий рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих автором.

Актуальність дослідження, чітко окреслені об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, а також системне використання різноманітних методів правового пізнання свідчать про сформовану у здобувача концептуальну методологічну базу дослідження. У роботі послідовно застосовано філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, що дало змогу досягти наукової новизни та практичної значущості одержаних результатів.

Структура дисертації є логічно вибудованою та відповідає поставленій меті. Логічна послідовність викладу матеріалу сприяє розкриттю взаємопов'язаних теоретичних і прикладних аспектів обраної тематики.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження забезпечується: глибоким аналізом законодавства України та Європейського Союзу; актуалізацією доктринальних позицій провідних вітчизняних і зарубіжних науковців у галузі цивільного та господарського права; застосуванням широкого комплексу методів дослідження (системного, історико-правового, формально-юридичного, порівняльно-правового, моделювання тощо); апробацією основних положень на науково-практичних конференціях.

Здобувачем було комплексно реалізовано поставлені наукові завдання, серед яких: визначення методологічного базису дослідження правового феномену припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань; здійснення періодизації етапів розвитку правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в Україні та ЄС; розкриття поняття та сутності припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань; вивчення особливостей форм припинення підприємницьких товариств за законодавством України та ЄС; проведення аналізу законодавчого забезпечення ліквідації підприємницьких товариств в процесі банкрутства в Україні та ЄС; дослідження законодавчого забезпечення прав кредиторів при реорганізації підприємницьких товариств в Україні та ЄС; встановлення особливостей правового регулювання припинення господарських об'єднань шляхом реорганізації за законодавством України; детермінація засад правового регулювання припинення господарських об'єднань шляхом ліквідації за законодавством України; вивчення правової природи припинення господарських об'єднань за законодавством ЄС.

З огляду на викладене, слід констатувати, що наукові положення, висновки та пропозиції дисертаційної роботи Кирпаня Б.В. є результатом самостійного, належно структурованого, змістовно насиченого та методологічно виваженого наукового дослідження, що має вагоме теоретичне та практичне значення як для вітчизняної правової науки, так і

для розвитку національного законодавства у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертаційній роботі. У дисертаційному дослідженні Кирпаня Б.В. виявляється чітко виражена наукова новизна, що проявляється у поєднанні теоретичної глибини та практичної значущості висновків, які отримані внаслідок комплексного аналізу проблем правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань за законодавством України та ЄС. Дисертант не обмежився констатацією відомих доктринальних підходів, а здійснив самостійний науковий пошук, результатом якого стали низка концептуально нових положень, що мають вагоме значення для вітчизняної юридичної науки та законодавчої практики.

Вперше у вітчизняній правовій науці запропоновано авторську періодизацію процесу розвитку правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в Україні та Європейському Союзі. Цей підхід дозволив висвітлити глибинну трансформацію правових підходів до припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань у зв'язку з історичними, соціально-економічними та інституційними змінами.

На теоретичному та практичному рівнях сформовано нову модель господарсько-правових відносин щодо припинення господарських об'єднань шляхом реорганізації. У дисертації запропоновано чітку структуру відповідних правовідносин, визначено механізми участі кредиторів, обґрунтовано гарантії захисту їх прав, що дозволяє говорити про потенціал запропонованої моделі до практичного впровадження через законодавче закріплення.

Серед положень, які також мають ознаки новизни, слід виокремити запропоновану дисертантом модель припинення господарських об'єднань шляхом ліквідації, яка передбачає деталізацію етапів цього процесу, запровадження диференціації відповідальності учасників, а також пропозиції

щодо включення відповідних норм до Кодексу України з процедур банкрутства. У цьому контексті особливу цінність має акцент на недопущенні зловживань під час припинення господарських об'єднань, що посилює захист прав кредиторів.

Удосконалення термінологічного апарату правової науки є ще одним вагомим досягненням дослідження. Автор переконливо обґрунтовує доцільність точнішого вживання таких понять як «припинення юридичної особи», «припинення підприємницького товариства», «припинення господарського об'єднання», «припинення суб'єкта господарювання» тощо, що сприяє підвищенню рівня правової визначеності та уніфікації термінології.

Значну наукову і прикладну цінність має удосконалення алгоритму ліквідації підприємницьких товариств, запропоноване автором з урахуванням положень Цивільного кодексу України та Директив ЄС. У цьому зв'язку розроблено модель, що враховує природу добровільного або примусового припинення товариств, а також обґрунтовано необхідність імплементації положень Директиви ЄС 2019/1023 щодо захисту інтересів кредиторів у процесі реструктуризації чи ліквідації.

Окремої уваги заслуговує обґрунтування правових механізмів об'єднання процедур злиття та приєднання підприємницьких товариств, а також надані пропозиції щодо їх закріплення у національному законодавстві, зокрема у Цивільний кодекс України, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», Закон України «Про акціонерні товариства».

Також у дисертації поглиблено методологічну базу дослідження за рахунок застосування комплексу сучасних наукових підходів – антропологічного, порівняльного, герменевтичного, системно-генетичного тощо. Це забезпечило цілісність дослідження та високу якість аналітичних висновків.

Суттєвого розвитку набула проблематика захисту прав кредиторів при реорганізації підприємницьких товариств. Запропоновано шляхи підвищення рівня гарантій прав кредиторів в процедурах припинення підприємницьких товариств, зокрема через залучення відповідного фахівця – арбітражного керуючого, що дозволить забезпечити ефективний контроль за процесами припинення підприємницьких товариств шляхом реорганізації поза межами регуляторного впливу Кодексу України з процедур банкрутства.

Таким чином, дисертація містить істотний масив положень, які мають ознаки наукової новизни, запропоновані автором висновки та пропозиції є результатом самостійної наукової діяльності, мають теоретичне обґрунтування та практичну значущість.

Отже, дисертація Кирпаня Б. В. становить вагомий науковий внесок у розвиток теорії цивільного та господарського права та заслуговує на високу оцінку як у теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Зміст дисертації та її завершеність. Зміст дисертаційної роботи відображає високий рівень теоретичної підготовки здобувача, належну орієнтацію в проблематиці дослідження, а також вміння працювати з нормативним матеріалом, судовою практикою та науковими джерелами. Дисертант аргументовано викладає власні позиції, проводить ґрунтовну аналітичну роботу, наводить переконливі приклади та порівняння, що свідчить про глибоке осмислення обраної теми.

Анотація дослідження містить стислий виклад основного змісту наукової роботи, в якій подано ключові елементи дослідження та його основні результати.

У вступі дисертації подається обґрунтування вибору теми дослідження, аналізується її актуальність, рівень опрацювання в науці та науково-теоретична база дослідження. Зокрема описується зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами; визначаються об'єкт і предмет дослідження, його мета, завдання і методи дослідження. Крім того,

висвітлюється наукова новизна, практичне значення отриманих результатів, а також подається інформація про структуру й обсяг дисертації.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань за законодавством України та Європейського Союзу» присвячено визначенню правової природи припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань. У ньому автором проаналізовано доктринальні позиції щодо термінології, охарактеризовано методологічний інструментарій дослідження, здійснено періодизацію розвитку правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань в Україні та ЄС. Автором обґрунтовано доцільність уніфікації термінів «ліквідація», «реорганізація», «припинення» та розмежовано їх значення в контексті сучасної юридичної науки. Важливою складовою є історичний аналіз еволюції правового підходу до припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, що дозволяє встановити основи подальших реформ у цій сфері.

Другий розділ «Правове регулювання припинення підприємницьких товариств за законодавством України та ЄС» присвячено висвітленню особливостей правової регламентації різних форм припинення – реорганізації шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення та ліквідації. Автор детально розглядає як добровільне, так і примусове припинення підприємницьких товариств. Вказується на відмінності регулювання цих процесів між національним законодавством і нормативною базою ЄС, акцентується необхідність гармонізації підходів через імплементацію відповідних директив.

Третій розділ «Правове регулювання припинення господарських об'єднань за законодавством України та ЄС» досліджує новітню для українського права тематику – припинення асоціацій, концернів, корпорацій та інших видів господарських об'єднань. Автор запропонував моделі правового регулювання припинення таких об'єднань шляхом реорганізації

або ліквідації, з урахуванням особливостей правового статусу їх учасників. Важливу увагу приділено розподілу відповідальності, попередженню зловживань та недопущенню уникнення виконання зобов'язань перед кредиторами. У розділі представлено порівняльний аналіз вітчизняного та європейського законодавства, що дозволяє виявити слабкі місця в обох системах та запропонувати шляхи їх удосконалення.

У загальних висновках дисертації підсумовано ключові результати проведеного дослідження, наведено авторські пропозиції щодо нового підходу до розв'язання наукової проблеми, а також узагальнено основні наукові напрацювання.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Теоретичні та прикладні висновки й рекомендації дисертаційного дослідження мають значення в тому, що можуть бути використані в: науково-дослідній роботі для подальшого наукового дослідження проблематики правового регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань; законотворчій діяльності для удосконалення окремих норм чинного законодавства України у сфері регламентації припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, зокрема за рахунок імплементації окремих положень законодавства ЄС в означеній сфері; правозастосовній діяльності для подальшого вдосконалення механізму припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань щодо запровадження чітких гарантій захисту прав кредиторів та гарантій невідворотності виконання підприємствами, що припиняються максимального обсягу, взятих на себе господарських зобов'язань; в освітньому процесі при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право», «Господарське право», «Корпоративне право», «Міжнародне приватне право», «Право Європейського Союзу», а також при підготовці підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів із зазначених дисциплін.

Повнота викладу матеріалу у наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження здобувача знайшли належне відображення у 11 наукових публікаціях, що свідчить про достатній рівень апробації основних положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Із зазначених праць 3 статті опубліковано у фахових виданнях України, 1 - в іноземному науковому фаховому виданні, а 7 - у вигляді тез доповідей на наукових конференціях.

Опубліковані матеріали повною мірою відображають зміст дисертаційного дослідження, логічно узгоджуються з його основними результатами й свідчать про системний характер проведеного наукового аналізу. Представлені тези доповідей демонструють зацікавленість наукової спільноти у висвітленій проблематиці та підтверджують наявність міждисциплінарного потенціалу теми дослідження.

Таким чином, публікаційна активність здобувача забезпечує належний рівень наукової комунікації, підтверджує достовірність отриманих результатів і підсилює практичну цінність сформульованих у дисертації висновків та рекомендацій.

Оформлення дисертації. Дисертація Кирпаня Б.В. написана державною мовою, відповідає вимогам наукового стилю, характеризується чіткістю викладення, логічністю структури та послідовністю аргументації. Мова наукової праці точна, лаконічна, стилістично витримана, без зайвої емоційності. Робота оформлена відповідно до чинних нормативних вимог, встановлених для дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

У структурному відношенні дисертація охоплює всі необхідні компоненти: анотацію, вступ, три розділи, що містять дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації становить – 227 сторінок, основний зміст роботи викладено на 165 сторінках. Список використаних джерел містить 181 найменувань і викладений на 20 сторінках.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Надаючи загальну позитивну оцінку дисертаційному дослідженню Кирпаня Б.В., варто відзначити високий науковий рівень виконаної роботи. Водночас окремі положення викликають зауваження або потребують додаткової аргументації й мають бути розглянуті в дискусії під час захисту дисертації, а саме:

1. У п. 2.3. дисертаційного дослідження (С. 136) автор акцентує увагу на доцільності залучення арбітражного керуючого до процедури припинення підприємницьких товариств шляхом реорганізації поза межами регуляторного впливу Кодексу України з процедур банкрутств. Водночас, з огляду на інституційну специфіку функціонування арбітражних керуючих в Україні, необхідно обґрунтувати гарантії їхньої незалежності та ефективності в умовах такої універсалізації ролі.

2. Пропозиція щодо включення в Кодекс України з процедур банкрутства окремих положень, що регулюють ліквідацію господарських об'єднань, заслуговує на підтримку (підрозділ 3.2 наукового дослідження). Однак дискусійним залишається питання, чи не доцільніше регулювати такі відносини у межах спеціального законодавства, присвяченого саме господарським об'єднанням, з огляду на їхню специфіку.

3. Було б доцільним розширити порівняльно-правовий аналіз законодавства у сфері припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань із залученням досвіду країн Центрально-Східної Європи, правові системи яких зазнали подібних реформ та більш близькі до правової системи України.

4. У дисертаційному дослідженні бракує глибшого аналізу практики національного судочинства щодо спорів, пов'язаних із процедурами припинення підприємницьких товариств. Включення узагальнень національної судової практики надало б роботі більш прикладного характеру.

5. Дисертантом слушно визначено значення європейських директив у процесах гармонізації законодавства України, однак варто було б

детальніше порівняти практику застосування відповідних директив у країнах ЄС. Це дозволило б більш обґрунтовано оцінити можливості їхньої імплементації в національне правове поле.

Вказані зауваження не знижують високої наукової якості дисертаційного дослідження та можуть бути враховані автором у подальших наукових розвідках.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час ознайомлення з текстом дисертації Кирпаня Б.В. встановлено, що дослідження виконано з дотриманням усіх вимог академічної доброчесності. Дисертант коректно використовує джерела інформації, належним чином оформлює посилання на праці інших науковців. У роботі відсутні випадки некоректного запозичення чужих ідей, наукових результатів або текстів без належного цитування. Усі запозичення мають чітке посилання на відповідні першоджерела, що відповідає чинним етичним та правовим стандартам наукової діяльності.

Загалом, зміст дисертаційного дослідження, а також відповідні наукові публікації, засвідчують самостійність виконання наукової роботи та відсутність порушень академічної доброчесності.

Загальна оцінка кваліфікаційної наукової праці. Дисертація Кирпаня Б.В. є завершеною, кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем, що характеризується внутрішньою логічною цілісністю, послідовністю викладення матеріалу та високим рівнем наукової аргументації. Робота містить сформульовані автором нові, раніше не захищені наукові положення, а також теоретично обґрунтовані висновки і пропозиції, які мають важливе значення для науки цивільного та господарського права.

У дисертаційному дослідженні здобувачем комплексно проаналізовано правове регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань за законодавством України та ЄС. Здійснено порівняння правових моделей, виявлено спільні риси та розбіжності у

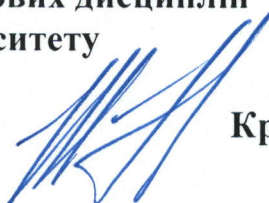
підходах до правової регламентації процедур припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань, що дозволило сформулювати пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства з урахуванням європейського досвіду.

Отримані в дисертації результати мають теоретичну новизну та практичну значущість, а також сприяють поглибленню наукових уявлень про інститут припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Кирпаня Богдана Володимировича на тему: «Правове регулювання припинення підприємницьких товариств та господарських об'єднань за законодавством України та Європейського Союзу» відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (в редакції 01.01.2024 р.), а її автор – **Кирпань Богдан Володимирович** заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

Підпис д.ю.н, доцента Резворович К. Р.

«ЗАСВІДЧУЮ»

Проректор Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки
України, полковник поліції

Олександр ЮНІН